

דבר תורה לפרשת השבוע
פרשת בלק
כרע שכב כלביא וכארי מי יקימנו – סוד היציבות והניצחיות
הרב גור גלון
ישיבת הר ברכה

את דבר התורה הזה כתבתי בשבוע שבו ליווינו למנוחת עולמים את סבי האהוב, **סבא אריה ז"ל**, שהיה מהדמויות המופלאות שעיצבו את עולמי הרוחני, ומעצבות אותו עד היום.

סבא אריה היה כשמו – אריה. כאשר רצה ללמוד תורה בגיל צעיר, הוא עזב את ביתו ומשפחתו וגלה למקום תורה, עוד לפני בר המצווה. תמיד היה מספר שחגיגת בר המצווה שלו הייתה שהרב'ה מקרלין-סטולין הניח לו תפילין, ושתה עימו כוס יי"ש.

סבא אריה המשיך ללמוד בהתמדה גדולה בישיבתו של רבי אלחנן וסרמן הי"ד, גדול תלמידי החפץ חיים, וכל כך התקרב אליו, שכאשר הרבנית נסעה לנופש – סבי ישן בביתו של רבי אלחנן וסרמן ושימש אותו.

כשסבא אריה ראה ברכבת פולנים מתעמרים ביהודי ואומרים לו: "יהודי – לך לפלסטינה!", שאל את עצמו בכנות: **מדוע לא נעלה לארצנו?**

מאז פעל בכל כוחו לעלות לארץ, אך לא הספיק לעשות זאת לפני שגויס לצבא האדום. גם שם שמר על יהדותו, ולא בוש לומר שהוא יהודי. כשהסתיימה המלחמה, והוא קיבל הצעות להמשיך בצבא האדום ולזכות בכבוד ובמעמד – הוא ויתר על הכול ואמר:

"אחרי שרבים כל כך מבני עמנו הושמדו – עלינו החובה להעמיד את עם ישראל, ולכן אני רוצה רק דבר אחד: לעלות לארץ ישראל".

הוא עלה והקים משפחה שממשיכה את מסורת אבותינו, שמחברת אהבת תורה, אהבת הארץ ואהבת ישראל כולם.

לימים, כשהגיע לארץ, ביקשו ממנו להחליף את פנקס החבר שלו בתנועה הדתית-לאומית בפנקס של מפלגת הפועלים החילונית, כדי לקבל עבודה. הוא אמר: **"בצבא האדום, בסכנת המוות ובסביבה אנטישמית, לא היסטתי להגיד שאני יהודי. אז כאן, בארץ ישראל, אוותר על היותי יהודי דתי?!" בשום אופן לא!"**

מתוך כך כתבתי על הפסוק: **"כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו"** (במדבר כד, ט). יהיו הדברים לעילוי נשמתו הטהורה.

הארי הרובץ: בין פעלתנות ליציבות

חז"ל (ברכות יב, ב) רצו לקבוע את ברכתו של בלעם בברכות קריאת שמע, בשל הפסוק: **"כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו"**. ויש לברר: מדוע הפסוק הזה כל כך יסודי, עד שרצו שכל יהודי יחזור עליו פעמיים בכל יום, בבוקר ובערב?

ראיתי רבים שמביאים את דברי חז"ל שהובאו ברש"י בפרשתנו: **"כשהן עומדין משנתם שחרית – הן מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצוות: ללבוש טלית, לקרוא את שמע ולהניח תפילין"**. הם מסבירים שפסוק זה מייצג את תמצית חייו של היהודי, שמסור ונאמן בכל ליבו למצוות ה'.

זהו בוודאי דבר חשוב, אך **נראה שדבריהם בטעות יסודם**, שהרי דרשה זו הובאה על פסוק אחר: **"הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה"**

(במדבר כג, כד). פסוק זה אכן מדבר על קימה, על זריזות, על עשייה. אולם, בפסוק שהובא בגמרא הדגש הוא הפוך – **על השכיבה ולא על הקימה**. הדבר תמוה: איזה שבח יש בשכיבה ובכריעה?

לדעתי, כאן טמון הסוד הגדול: יש יתרון בזריזות, בפעלתנות, בהתקדמות המתמדת, בתסיסה הרוחנית ובהסתערות קדימה; אך יתרון גדול ולא פחות חשוב יש **ביציבות, בשמירה על מסורת אבותינו, בקביעות!**

אין מה להתפעל מחידושים ומהתקפות על דרכנו, אין מה לפחד. יש לנו אמת גדולה אלוקית. אנו הולכים בדרך משלנו. מי שחש כך אינו מרגיש צורך להסתגר ולתקוף אחרים, כי הוא בטוח בדרכו הגדולה, שנמשכת דור אחר דור.

כשאני מתבונן בדמותו המופלאה של סבי, אני רואה לפני את תיאור הפסוק: "כָּרַע שָׁכַב פְּאָרִי וְקָלְבִּיא מִי יְקִימוֹ". לא פורץ דרך היה, לא דברן גדול, לא נואם דגול – אבל בשקט ובעוצמה פנימית ידע מה דרכו, והלך בה. הוא לא לחם נגד אחרים, אלא פשוט הלך בדרך שהאמין בה.

יום יום, עד גיל 93, השכים והעריב לבית הכנסת, למד דף יומי, עשה טוב ושמח בחלקו; ועד יומו האחרון, קרוב לגיל 103, תמיד היה אומר: "ברוך ה'". **זוהי העוצמה הגדולה: הקביעות, היציבות והביטחון המוחלט בדרך.**

מהאישי אל הלאומי: "ויתיישבו בארצם בכוח"

מה שאמרנו עד עתה שייך למישור האישי. אך יש גם ממד לאומי, שעליו רש"י כותב: **"ויתיישבו בארצם בכוח ובגבורה"**. גדולתם של ישראל היא שהם באים לארצם ונאחזים בה, ושום כוח אינו יכול להזיזם. אותו כוח של קביעות, של נאמנות ומסירות, הוא שגורם להם לבוא ולהיאחז בארצם ובגבורה ובתוקף עצומים.

הוא הגורם לאנשים כמו סבי, שכל העולם שהכירו חרב, לא לרצות שום דבר, אלא לעלות לארץ ישראל ולהתיישב בה, ולהכריז כי אחרי שהגענו לפה – אין לנו שום סיבה לצאת!

כך אנו מתפללים כל שבת בתפילת המוסף:

"הִי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתַּעֲלֵנוּ בְּשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ וְתַטְעֵנוּ בְּגִבּוֹלֵנוּ" – **להיות נטועים!**

נצח ישראל לא ישקר

התכונה הזו היא העוצמה של עם ישראל, והיא המבטאת את נצחיות ישראל. כדברי הרב קוק (עין אי"ה, ברכות, קע):

"יְסוֹד תּוֹרִי, חֲסָנִים וּמַעֲזִים וְתַקְפָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל... וּמָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל הֵם חַיִּים וְקַיָּמִים וְעוֹמְדִים לְעַד, זֶה יוֹבִיל אֶל תְּקִלִּית שֶׁל אֲחֵדוֹת יְדִיעַת ה' בְּעוֹלָם. אִם כֵּן שִׁיכָת מְאוֹד לְקַרְיַאת שְׁמַע פְּרָשַׁת בְּלֶק, הַמְדַבֵּרֶת בְּנִצְחִיּוּתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל."

נצחיות זו של ישראל מבוטאת בפסוק: "כָּרַע שָׁכַב פְּאָרִי וְקָלְבִּיא מִי יְקִימוֹ".

אנו בשבועות לא פשוטים, שבועות שבהם יש תחושה שהעולם כולו שוב נגדנו, אבל האמונה הנצחית של ישראל תנצח – כבר רבים כתבו על נצחיות ישראל – הנצחיות הזאת מתורגמת לתכונה ישראלית יסודית: **ביטחון ואמונה, עקביות ויציבות אישית, משפחתית ולאומית!**

ניזכר במי אנחנו:

"המצרים, הבבלים והפרסים עלו, מילאו את העולם בשאון ובתפארת, ואז הועמו כעשן ונמוגו; היוונים והרומאים הלכו בעקבותיהם, עוררו רעש גדול ואף הם נעלמו; עמים אחרים קמו, החזיקו בלפיד לזמן מה, אך הוא נשרף כליל והם יושבים כעת בחשכה או שנעלמו לגמרי. היהודי ראה את כולם, ניצח את כולם, וכעת הוא מה שהיה תמיד, אינו מראה שום סימני שפל, שום חולשה של זקנה... כל הדברים הם בני חלוף, מלבד היהודי. כל הכוחות האחרים חולפים, אך הוא נשאר. מהו סוד נצחיותו?"

מרק טוויין, מתוך המאמר "בנוגע ליהודים" (1899)

"מהו היהודי?... יצור כזה, שלא הטבח ולא הרדיפות במשך אלפי שנים יכלו להשמידו, לא אש ולא חרב הצליחו למחותו מעל פני האדמה. הוא אשר ראשון בישר את דבר הא-לוהים, הוא אשר במשך זמן כה רב שמר על הנבואה והעבירה לאנושות כולה. עם כזה אינו יכול להיעלם. היהודי הוא סמל הנצחיות."

לב טולסטוי, מתוך "מהו היהודי?" (1908)

"קיומו של העם היהודי, הישרדותו לאורך ההיסטוריה, היא תופעה מדהימה ומסתורית, המעידה על כך שגורלו מונחה על ידי כוח עליון. לפי קני המידה המטריאליסטיים, וההיסטוריים הרגילים, עם זה כבר היה צריך להיעלם מזמן. קיומו המתמשך הוא פלא שאין לו הסבר מדעי."

ניקולאי ברדייב (פילוסוף רוסי), מתוך "משמעות ההיסטוריה"

"עם זה הוא מפליא לא רק בקדמוניותו, אלא גם במשך קיומו, שהיה תמיד רצוף... בעוד שממלכות יוון, איטליה, ספרטה וכל השאר נעלמו מזמן, עם זה עדיין קיים, ולמרות מאמצייהם של מלכים חזקים ורבים שניסו מאות פעמים להשמידו... הם תמיד נשארו."

בלז פסקל (מתמטיקאי ופילוסוף צרפתי), מתוך "הגיגים"

"אם ההיסטוריה תלויה בראיות, הרי שקיומו של היהודי הוא אחת הראיות המוכחות ביותר... ראינו אימפריות קמות ונופלות, עמים כובשים את הבמה ונעלמים, אך היהודי נשאר על מקומו, איתן מול הזמן, שורד את כל המהפכות והרדיפות."

ז'אן-ז'אק רוסו, מתוך כתביו הפילוסופיים

ונסיים בדברי נבואת הנצח של ירמיהו (לא, לד-לה):

"כֹּה אָמַר ה' נִתֵּן שְׁמֵשׁ לְאֹר יוֹם, חֶקֶת יָרֵחַ וְכֹכְבִּים לְאֹר לַיְלָה... אִם יִמְשׁוּ הַחֻקִּים הָאֵלֶּה מִלְפָּנַי נָאִם ה' – גַּם זָרַע יִשְׂרָאֵל יִשְׁבְּתוּ מֵהָיֹת גּוֹי לְפָנַי כָּל הַיָּמִים."

מי ייתן ונזכה להיות אנשים ואומה, היודעים בבטחה את דרכנו והולכים בה בהתמדה ומתוך עוצמה פנימית!